HE 196/2024 vp
Ilmastoasiantuntija
Nelli Immonen
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
27.11.2024

Lausunto ympäristövaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttamisesta

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa seuraavaa:

Strategisen hankkeen aseman vaikutukset lupiin ja ympäristönsuojeluun
Esityksessä todetaan, ettei ehdotetuilla säädöksillä muutettaisi ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa säädettyjen lupien edellytyksiä. Luonnonsuojeluliitto katsoo, että väite ei pidä paikkaansa, koska EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen artiklan 10 kohdassa 2 strategisten hankkeiden katsotaan olevan erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia.

Kun strategisille hankkeille annetaan erittäin tärkeän yleisen edun asema, tullaan alentaneeksi ympäristönsuojelun tasoa välillisesti. Erittäin tärkeä yleinen etu on yksi kriteeri, jolla voidaan perustella poikkeaminen esimerkiksi vesipuitedirektiivin suojelumääräyksistä. Yleisen edun valvonta merkitsee yksityistä intressiä laajempien etukysymysten valvontaa. Tällöin haitankärsijänä ei ole joku yksityishenkilö tai henkilöryhmä tai jokin tietty omaisuus, vaan kohteena on yleisempi kokonaisuus. Kohteena voi siis olla esimerkiksi ympäristö yleensä, maisema, veden laatu, kulttuuriympäristö, elinympäristö tai eliölaji.

Suomen luonnonsuojeluliitto katsoo, että myös strategisten hankkeiden tulisi noudatettaa EU:n kestävien sijoitusten periaatetta, joissa ympäristön kannalta yhtä tavoitetta edistäessä ei saa aiheuttaa merkittävää haittaa toiselle.

Pitkän aikavälin ympäristövaikutukset
Ehdotetuilla säännöksillä on selviä, konkreettisesti osoitettavia ympäristövaikutuksia, vaikka esityksessä niitä ei nosteta esille. Esimerkiksi kaivoshankkeen ympäristövaikutukset painottuvat toiminnan aikaisiin vaikutuksiin, mutta kaivostoiminta voi vaikuttaa myös pysyvästi esimerkiksi alueen vesivaroihin.

Asetuksen tavoitteiden saavuttamiseen tulee pyrkiä sellaisin keinoin, jotka ovat kestäviä ja perustuvat jo lähtökohtaisesti esimerkiksi kiertotalouden ratkaisuihin ja kierrätykseen. Toimilla tulee pyrkiä neitseellisten raaka-aineiden ylikulutuksen selvään vähentämiseen.

Esimerkiksi louhintamäärien kasvuun perustuva toimeenpano on mahdotonta toteuttaa ympäristön kannalta kestävästi. Lisäksi kaivostoiminnan tuotot ohjautuvat usein ulkomaisille kaivosyhtiöille. Kiertotalouteen perustuvat hankkeet ovat satsauksia kestävään tulevaisuuteen ja suomalaiseen osaamiseen, niiden avulla luodaan korkean lisäarvon tuotteita.

2 b § Yhteyspisteviranomainen
Pohjois-Suomen aluehallintovirastoa esitetään yhteyspisteviranomaiseksi. Luonnonsuojeluliitto pitää ratkaisua perusteltuna.

Jäsenvaltioiden on asetuksen 9(9) mukaisesti varmistettava, että yhteyspisteviranomaisella on riittävä määrä pätevää henkilöstöä, riittävät taloudelliset ja teknologiset resurssit, jotta asetuksen mukaiset tehtävät voidaan hoitaa tehokkaasti. Jo tällä hetkellä

aluehallintovirastojen resurssit ovat kasvavaan työmäärään nähden alimitoitetut. Esityksessä tehtävän voimavaratarpeeksi on arvioitu yksi henkilötyövuosi.

2 c § Määräajat
Asetuksen mukaan yhteyspisteviranomainen voi pidentää määräaikoja, jos hankkeen luonne, monimutkaisuus, sijainti tai koko sitä edellyttää. Valtion virastojen sekä tuomioistuinten huonon resurssitilanteen vuoksi Luonnonsuojeluliitto pitää huolestuttavana asetuksen tiukkoja määräaikoja.

Määräajat eivät saa asettaa lupaviranomaista kohtuuttomaan tilanteeseen, jossa päätös olisi tehtävä määräajasta johtuen puutteellisten tietojen valossa. On varmistuttava siitä, että lupaviranomaisille ja tuomioistuimille taataan riittävät resurssit myös asetuksen mukaisten asioiden ratkaisemiseksi.

Mikäli määräaikoja ylittyy, on asianomaisten tahojen resurssien tarvetta syytä arvioida uudelleen.

2 d § Tiedonsaanti
Suomen luonnonsuojeluliitto kannattaa sitä, että yhteyspisteviranomaisella on oikeus saada viranomaisilta tietoja asetuksessa yhteyspisteviranomaiselle säädettyjen tehtävien hoitamista varten. Menettely nopeuttaa lupaprosessia sekä parantaa yhteyspisteviranomaisen toiminnan laatua.